

UMBODSMADUR ALÞINGIS

Þórshamri, Templarasundi 5, 101 Reykjavík
Sími: 510 6700 • Netfang: postur@umbodsmadur.is
Heimasíða: www.umbodsmadur.is

Mál nr. F132/2023

Reykjavík, 5. maí 2023

Bjarni Benediktsson
fjármála- og efnahagsráðherra
Arnarhvoli við Lindargötu
101 Reykjavík

Vísað er til bréfs yðar 24. mars sl. þar sem þér brugðust við fyrirspurn minni 2. sama mánaðar vegna sölu á 22,5% hlut ríkisins í Íslandsbanka hf. í mars 2022 fyrir u.þ.b. 52,7 milljarða króna. Svo sem áður er fram komið beinist athugun mín að álitamálum um hæfi yðar til aðkomu að söluferlinu eftir að Hafsilfur ehf., fyrirtæki í eigu föður yðar, skráði sig fyrir hlut í bankanum, sem og því hvort og þá hvernig gætt hafi verið að því að fyrirkomulag við sölu samrýmdist þeim kröfum sem leiða af reglum II. kafla stjórnsýslulaga nr. 37/1993 og óskráðum grundvallarreglum stjórnsýsluréttarins um sérstakt hæfi.

Í bréfi yðar kemur fram að ráðuneyti yðar telji að reglur um sérstakt hæfi geti staðið í vegi fyrir því að ráðherra, starfsmenn stjórnvalda eða ráðgjafar komi að undirbúningi og sölu hluta í fjármálafyrirtækjum samkvæmt lögum nr. 155/2012, um sölumeðferð eignarhluta ríkisins í fjármálafyrirtækjum. Með því sölufyrirkomulagi sem viðhaft var við þá sölu hafi hins vegar verið miðað við að ráðherra væri ekki kunnugt um hverjir kæmu til með að verða kaupendur og ekki hafi verið gert ráð fyrir því að hann hefði áhrif á hvort til viðskipta stofnaðist við einstaka aðila sem uppfylltu almenn skilyrði útboðsins til þátttöku. Einnig kemur fram í bréfinu að upplýsingar hafi ekki legið fyrir í ráðuneytinu um að Hafsilfur ehf. væri meðal tilboðsgjafa í útboðinu og yður hafi því ekki verið kunnugt um þetta þegar þér tókuð ákvörðun 22. mars 2022 um að samþykkja tillögu Bankasýslunnar um sölu á heild sinni. Þá er tekið fram að sú ákvörðun hafi ekki beinst að eða haft áhrif á hagsmuni Hafsilfurs ehf. umfram aðra þátttakendur í útboðinu.

Með hliðsjón af framangreindu og með vísan til 5. og 7. gr. laga nr. 85/1997, um umboðsmann Alþingis, er þess óskað að þér veitið eftirfarandi upplýsingar og skýringar:

1. Í bréfi yðar er vísað til þess að engar aðstæður hafi verið fyrir hendi við söluna sem hafi verið til þess fallnar að valda vanhæfi yðar. Í því sambandi er þess óskað að þér skýrið afstöðu yðar nánar með tilliti til eftirfarandi atriða og þá án tillits til þess hvort þér höfðuð í reynd vitneskju um þátttöku Hafsilfurs ehf. í útboðinu.
 - a) Teljið þér að ákvörðun yðar um að fallast á fyrrnefnda tillögu Bankasýslunnar 22. mars 2022 hafi verið athöfn sem hæfisreglur tóku til? Ef svo er ekki er þess óskað að gerð sé rökstudd grein fyrir þeim lagasjónarmiðum sem búa að baki þeirri afstöðu.
 - b) Teljið þér að þeir hagsmunir sem Hafsilfur ehf. hafði af umræddu söluferli hafi verið þess að eðlis að þeir gætu valdið vanhæfi yðar til aðkomu að ákvörðunum tengdum söluferlinu? Ef svo er ekki er þess óskað að gerð sé rökstudd grein fyrir þeim lagasjónarmiðum sem búa að baki þeirri afstöðu.
 - c) Er það afstaða yðar að þér hefðuð einungis getað orðið vanhæfir til aðkomu að umræddu söluferli, vegna þátttöku Hafsilfurs ehf., ef þér hefðuð haft vitneskju um að félagið væri meðal bjóðenda? Ef svo er er þess óskað að gerð sé rökstudd grein fyrir þeim lagasjónarmiðum sem búa að baki þeirri afstöðu.
2. Í bréfi yðar er vísað til þess að starfsmönnum ráðuneytisins hefði borið að upplýsa ráðherra ef fram hefðu komið upplýsingar sem kölluðu á mat á hæfi hans eða viðkomandi starfsmanna. Þá segir jafnframt að þessi skylda starfsmanna hafi í framkvæmd verið túlkuð rúmt, þ.e. að ef vafi sé um hæfi skuli upplýsa um það. Hins vegar kemur fram í bréfinu að athugun á bjóðendum hafi farið fram utan ráðuneytisins og engin málefnaleg ástæða hafi verið til að kanna þar hver væri á bak við hvert og eitt tilboð. Að fengnum þessum svörum tel ég enn ekki fyllilega ljóst hvort þér teljið að það fyrirkomulag sem viðhaft var við söluna hafi í reynd tryggt að gætt yrði hæfisreglna, svo sem spurst var fyrir um í bréfinu til yðar 2. mars sl. Ef það er afstaða yðar að fyrirkomulagið við söluna hafi tekið fullnægjandi tillit til hæfisreglna er þess óskað að þér lýsið nánar því mati sem lá til grundvallar ákvörðun yðar um tilhögun sölumeðferðar að þessu leyti, m.a. með tilliti til þeirra trausts- og öryggissjónarmiða sem hæfisreglur stjórnsýsluréttarins byggjast á. Þá er þess óskað að þér afhendið öll þau gögn sem kunna að varpa ljósi á mat ráðuneytisins á þessu atriði, svo sem um tillögugerð Bankasýslunnar, minnisblöð, bréfa- og tölvupóstsamskipti.
3. Af skýringum yðar og öðrum upplýsingum sem hafa komið fram um umrætt söluferli verður ráðið að við mat á bjóðendum hafi ekki

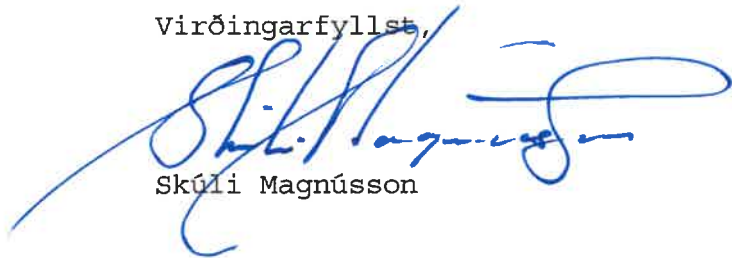
farið fram kerfisbundin athugun á því hvort fyrir hendi væru tengsl sem gætu valdið vanhæfi ráðherra, svo sem með því að bjóðendur þyrftu að leggja fram upplýsingar þar að lútandi.

- a) Þess er óskað að þér upplýsið hvort það sem að framan greinir sé réttur skilningur og þá að gerð sé rökstudd grein fyrir því hvort það hefði verið raunhæft, miðað við það sölufyrirkomulag sem varð fyrir valinu, að ganga úr skugga um hvort bjóðendur hefðu einhver slík tengsl.
 - b) Ef það var að yðar mati raunhæft að ganga úr skugga um hvort bjóðendur hefðu tengsl sem yllu mögulega vanhæfi er óskað skýringa á því hvers vegna það var ekki gert.
 - c) Þess er óskað að ráðuneytið, eftir atvikum með atbeina Bankasýslunnar eða annarra þeirra sem komu að sölufurðinu, afhendi afrit af þeim samningum sem voru gerðir við þá einkaaðila sem voru í beinum samskiptum fyrir hönd stjórnvalda við bjóðendur í sölufurðinu, sem og fyrirmælum eða leiðbeiningum sem þeim kunna að hafa verið veittar um framkvæmdina.
 - d) Þess er óskað að ráðuneytið, eftir atvikum með atbeina Bankasýslunnar eða annarra þeirra sem komu að sölufurðinu, afhendi þær upplýsingar og gögn sem liggja fyrir um tilboð og skráningu Hafsilfurs ehf. fyrir hlut í Íslandsbanka hf.
4. Þess er óskað að ráðuneytið upplýsi, eftir atvikum með atbeina Bankasýslunnar, hvort stofnuninni hafi verið ljóst, þegar farið var yfir innkomin tilboð eða síðar í ferðinu, að á meðal bjóðenda væri einkahlutafélag í eigu föður yðar og skýri þá hvers vegna athygli þess var ekki vakin á því.
5. Svo sem áður greinir kemur fram í bréfi yðar að starfsmenn ráðuneytisins hafi verið á fundum með Bankasýslunni sem áheyrnarfulltrúar. Af þessu tilefni er óskað upplýsinga um hvaða upplýsingar og gögn lágu fyrir um innkomin tilboð á þessum fundum og hvort starfsmönnum ráðuneytisins hafi á þeim orðið kunnugt um þá aðila sem fyrirhugað væri að tækju þátt í lokaútboði á hlutum ríkisins í Íslandsbanka hf., þ. á m. Hafsilfur ehf. Ef svo var ekki er óskað upplýsinga um hvort ráðuneytið hafi litið svo á að það væri hlutverk Bankasýslunnar en ekki þess, samkvæmt þeirri verkaskiptingu sem vísað er til í bréfi yðar, að fylgjast með því hvort meðal væntanlegra kaupenda væru aðilar sem kynnu mögulega að valda vanhæfi ráðherra. Óskað er eftir því að svarið sé stutt gögnum, svo sem um fundi ráðuneytisins með Bankasýslunni.

Að lokum er þess óskað að ráðuneyti yðar afhendi afrit af öllum þeim gögnum sem liggja fyrir um samskipti yðar og ráðuneytisins við Bankasýsluna frá því að söluferlið hófst þar til úthlutun hlutabréfa lauk, svo sem tölvupóstsamskipti, minnisblöð um símtöl og önnur gögn sem kunna að liggja fyrir. Hafi ráðuneytið, eða þér, átt í samskiptum við þá einkaaðila, sem komu að sölunni fyrir hönd stjórnvalda á þessum tíma, er þess jafnframt óskað að afrit af öllum gögnum sem liggja fyrir um það verði afhent.

Þess er óskað að svör berist ekki síðar en 9. júní nk.

Virðingarfyllst,

Skúli Magnússon